

<https://helda.helsinki.fi>

Varietetsspecifika gester : Att hålla tummarna i Finland och Sverige

Henricson, Sofie

2021

Henricson , S & Nelson , M 2021 , ' Varietetsspecifika gester : Att hålla tummarna i Finland och Sverige ' , Svenska landsmål och svenskt folkliv , vol. 143 , nr. 346 , s. 37-61 .

<http://hdl.handle.net/10138/339866>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

SVENSKA LANDSMÅL OCH SVENSKT FOLKLIV

Tidskrift för talspråksforskning,
folkloristik och kulturhistoria

2020

Årgång 143

Utgiven av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur
i samarbete med Institutet för språk och folkminnen

SWEDISH DIALECTS AND FOLK TRADITIONS

Journal of dialectology, sociolinguistics,
folklore research and cultural history

Founded in 1878 by J. A. Lundell

Published by

THE ROYAL GUSTAVUS ADOLPHUS ACADEMY FOR SWEDISH FOLK CULTURE,
UPPSALA

in collaboration with

THE INSTITUTE FOR LANGUAGE AND FOLKLORE

Principal editor:

MATHIAS STRANDBERG

Editors:

ERIK MAGNUSSON PETZELL, FREDRIK SKOTT and LENA WENNER

Editorial board:

*Lars-Erik Edlund, David Karlander, Susanna Karlsson, Bengt af Klintberg,
Ida Larsson, Lars-Gunnar Larsson, Caroline Sandström, Susanne Nylund
Skog, Camilla Wide, Susanne Österlund-Pötzsch*

2020

Volume 143

Distributed by Eddy.se

SVENSKA LANDSMÅL OCH SVENSKT FOLKLIV

Tidskrift för talspråksforskning, folkloristik
och kulturhistoria

Grundad 1878 av J. A. Lundell

Utgiven av

KUNGL. GUSTAV ADOLFS AKADEMIEN FÖR SVENSK FOLKKULTUR, UPPSALA

i samarbete med

INSTITUTET FÖR SPRÅK OCH FOLKMINNEN

Huvudredaktör:

MATHIAS STRANDBERG

Redaktörer:

ERIK MAGNUSSON PETZELL, FREDRIK SKOTT och LENA WENNER

Redaktionsråd:

*Lars-Erik Edlund, David Karlander, Susanna Karlsson, Bengt af Klintberg,
Ida Larsson, Lars-Gunnar Larsson, Caroline Sandström, Susanne Nylund
Skog, Camilla Wide, Susanne Österlund-Pöttsch*

2020

Årgång 143

Distribueras av Eddy.se

Årgång 143. H. 346 från början

Samtliga forskningsartiklar som publiceras i tidskriften har genomgått anonymiserad kollegial granskning av minst två granskare.

All research articles published in this journal have undergone double-blind peer review by at least two referees.

© Författarna och Kungl. Gustav Adolfs Akademien

Sättning och omslag: Mathias Strandberg

Distribution:

eddy.se ab

e-post: order@bokorder.se

Box 1310, 621 24 Visby. Telefon 0498-25 39 00

<http://kgaa.bokorder.se>

ISSN 0347-1837

Printed in Sweden by RK tryck, 2021

Innehåll

Ny redaktion för <i>Svenska landsmål och svenskt folkliv</i>	7
COPPÉLIE COCQ, Digitala avtryck och narrativ spårbarhet. Keynote-föreläsning vid SIEF2019 i Santiago de Compostela, Spanien, den 16 april 2019	9
HANS-OLAV ENGER, Gode genusstudier. Anmeldelse av Briana van Epps' avhandling: <i>Sociolinguistic, comparative and historical perspectives on Scandinavian gender</i>	23
SOFIE HENRICSON OCH MARIE NELSON, Variationsspecifika gester. Att hålla tummarna i Finland och Sverige	37
YAIR SAPIR, Sveriges samiska språk. Revitalisering, utmaningar och möjliga lösningar	63
MARGARETA SVAHN, Språkliga varieteter bland ungdomar i Skövde.	121
INGVAR SVANBERG OCH EVA THELIN, <i>Norsiling</i> och <i>slomkung</i> . Kulturella och dialektala dimensioner av nors-/slomfisket i Sverige	177
LARS-ERIK EDLUND, ERIK MAGNUSSON PETZELL, CAROLINE SANDSTRÖM, MATHIAS STRANDBERG OCH LENA WENNER, Aktuell litteratur om svenska dialekter	215

Meddelanden och aktstycken

BENGT AF KLINTBERG, »Sitta still i båten». Om ett nytt idiom i svenskan	225
---	-----

Litteratur

<i>Fornsvenska legendariet</i> . Utg. av Per-Axel Victorsson. Rec. av Bengt af Klintberg.	229
Hjalmar Fors, <i>Upplysningens element. Materia och världsbild under 1600- och 1700-talet</i> . Rec. av Åsa Ljungström	232
Helge Gerndt, <i>Sagen – Fakt, Fiktion oder Fake? Eine kurze Reise durch zweifelhafte Geschichten vom Mittelalter bis heute</i> . Rec. av Anders Gustavsson	241
Catarina Harjunen, <i>Att dansa med de(t) skeva. Erotiska möten mellan människa och naturväsen i finlandssvenska folksägner</i> . Rec. av Kyrre Kverndokk.	243

Bengt af Klintberg, <i>Vänster hand och motsols. Magiska riter från förr.</i> Rec. av Per Faxneld	249
Elin Nystrand von Unge, <i>Samla samtid. Insamlingspraktiker och temporalitet på kulturhistoriska museer i Sverige.</i> Rec. av Susanne Nylund Skog	252
Märta Ramsten, <i>De osynliga melodierna. Musikvärldar i 1800-talets skillingtryck.</i> Rec. av Bengt af Klintberg.	254
Annika Sandén, <i>Fröjdelekar. Glädje, lust och nöjen under svensk stormaktstid.</i> Rec. av Herleik Baklid.	257
<i>Spelmansböcker i Norden. Perspektiv på handskrivna notböcker.</i> Red. M. Ramsten, M. Boström, K. L. Eriksson och M. Gustafsson. Rec. av Wictor Johansson	260
<i>Svenska arkeologer.</i> Red. A.-S. Gräslund. Rec. av Per H. Ramqvist . . .	263
 Författare i denna årgång	 269

Varietetspecifika gester

Att hålla tummarna i Finland och Sverige

Av Sofie Henricson och Marie Nelson

Abstract

When we wish each other good luck, for example before a job interview or a sports event, we might use a fixed expression such as 'I'll keep my fingers crossed', sometimes accompanied by an illustrating gesture. Such a gesture, with a specific and conventionalised meaning, is called an emblem. Emblems can accompany verbal counterparts or convey the same message on their own. In Finland and Sweden, we usually do not cross our fingers; instead, we hold our thumbs. How the gesture illustrating the verbal expression 'to hold one's thumbs' is performed, however, has not been explored in detail, and this study is an attempt to fill this gap. Encyclopedia descriptions suggest that Swedes conceal their thumb in a tight fist, while Finns let their thumb stick straight up from a closed hand. Which gesture the Swedish-speaking inhabitants of bilingual Finland use has not been discussed previously, but in general, Finland-Swedes have been noted to use a language with traces of both Swedish and Finnish patterns. In this paper, we explore whether this general tendency is also reflected in gestures, and specifically in the emblem expressing 'to hold one's thumbs'. The data consist of 250 gestures documented in photographs and interviews in one city in Sweden and four cities in Finland. The analysis confirms the general tendency of a concealed Swedish thumb and an upright Finnish thumb, but also reveals some variation in how the gesture is made among Finland-Swedes. The results are discussed in relation to regional variation and language contact.

Keywords: gesture, emblem, to hold one's thumbs, variational pragmatics, regional variation, pluricentric languages, Finland Swedish, Sweden Swedish, Finnish.

1. Inledning

När en forskningsartikel skickas iväg för granskning finns det anledning att hålla tummarna. Om två forskare som talar olika varieteter av ett och samma språk uttalar ett gemensamt »nu håller vi tummarna för vår artikel», blir förvåningen stor om det samstämmiga verbala uttrycket ackompanjeras av två olika gester. Exemplet är taget från vår egen forskarvardag, där ett för sverigesvenskan och finlandssvenskan unisont »nu håller vi tummarna» genererade en tumme som knöts hårt i näven och en som pekade rakt upp från en knuten hand. De olika gester våra händer formade väckte frågor om likheter och skillnader mellan svenskan i Finland och svenskan i Sverige, inte enbart vad gäller verbala uttryck, utan även det vi uttrycker med våra kroppar. I möten mellan talare av olika språk står det klart att gestmönster kan variera från ett språk till ett annat, och även från en kultur till en annan. Utifrån de två olika gester våra händer automatiskt formade när vi enades om att »hålla tummarna», frågar vi oss om det rentav finns varietetspecifika gester.

Syftet med vår forskning och föreliggande artikel är att undersöka vilken gest, om någon, som ackompanjerar det verbala uttrycket *att hålla tummarna* bland språkbrukare i Finland och i Sverige i dag. Det parallella uttrycket på finska, *pitää peukkua/peukkuja*, är en ordagrann motsvarighet till det svenska uttrycket (*pitää* 'hålla', *peukku* 'tumme', d.v.s. 'hålla tummen/tummarna'). I finska ordböcker (se t.ex. Kielitoimiston sanakirja 2020) beskrivs funktionen vara att önska någon lycka till, t.ex. inför en idrottsprestation eller en tenta. Det finska och det svenska uttrycket framstår således som paralleller, vad gäller såväl språklig utformning som funktion. Det vi fokuserar på i denna artikel är vilken gest, om någon, som ackompanjerar dessa verbala motsvarigheter på finska, finlandssvenska och sverigesvenska.¹

Utifrån beskrivningar av uttrycket i finska och svenska ordböcker utgår vi ifrån att talare av svenska i Sverige framför det verbala uttrycket tillsammans med en gest där tummen knyts i näven, medan talare av finska i Finland låter tummen peka rakt upp ur en knuten hand. I SAOB (sp. T 3118) beskrivs gesten som att »hålla om tummarna med de andra fingrarna», medan det finska uttrycket ibland kompletteras med ett adjektiv som beskriver hur tummen ska hållas: *pystyssä* ('upprättstående', se Sinnemäki 1982 s. 351). För att bekräfta antagandet att tummen hålls i näven på svenska i Sverige och att den pekar uppåt på finska i Finland har vi genomfört en insamling där vi fotograferat händer som håller tummarna på svenska i Sverige och på finska i Finland. Vilken gest som görs på svenska i Finland har vi haft svårt att hitta information om i ordböcker och i beskrivningar av gester och därför ligger artikelns huvudfokus på att utforska hur gesten för att hålla tummarna ser ut bland svensktalande personer på tre orter i Finland. Utifrån studiens syfte och genom att samla in material från totalt fem orter i de båda länderna: Helsingfors, Uppsala, Åbo, Ekenäs och Mariehamn, söker vi svar på följande forskningsfrågor:

1. Stämmer antagandet att den som håller tummarna på finska i Finland (Helsingfors) låter tummen peka rakt upp medan den som håller tummarna på svenska i Sverige (Uppsala) knyter tummen i näven?
2. Vilken gest används tillsammans med det verbala uttrycket att hålla tummarna bland svensktalande i Finland, med fokus på tre orter: Åbo, Ekenäs och Mariehamn?
3. Vad säger de handfasta kommunikativa mönster vi får fram om varietets-specifika gester och om språkkontakt?

I såväl Sverige som Finland används tummarna i både det verbala uttrycket och i den gest som kan göras tillsammans med, eller i stället för, det muntliga yttrandet. Att hålla tummarna är ett så kallat emblem, alltså en icke-verbal

¹ Vi tackar de anonyma granskarna för konstruktiva kommentarer. De två författarna har bidragit likvärdigt till artikeln.

handling som har en direkt motsvarighet i ett verbalt uttryck bestående av ett eller ett par ord, eller en fras (Ekman & Friesen 1969, Young 2011 s. 56). Ett emblem kan också beskrivas som en arbiträr och konventionaliserad gest (Young 2011 s. 58, Sköldbberg 2012, Gullberg 2015, se även Kendon 2004 s. 335 för ytterligare benämningar på samma fenomen). I följande avsnitt kommenteras gester och gestforskning ytterligare. Efter det, i avsnitt 3, diskuteras svenskan som pluricentriskt språk, vilket följs av en beskrivning av studiens metod och material (avsnitt 4). I avsnitt 5 presenteras studiens resultat. Artikeln avrundas sedan, i avsnitt 6, med en sammanfattning och en slutsats.

2. Gestforskning

Ordet *gest* förklaras i Svenska Akademiens ordbok (SAOB sp. G 342) på följande sätt: »åtbörd, numera i sht med armar l. händer l. med huvudet, i avsikt att giva uttryck åt en känsla l. mening l. för att understryka ngt som blivit sagt; äv. bildl.«. Inom gestforskningen betonar man att gesterna också ska tolkas som kommunikativt relevanta, alltså att en annan närvarande individ ser dem som ett bidrag till interaktionen (Kendon 2004 s. 7, Gullberg 2015 s. 147). Det som SAOB på 1920-talet uttryckte som »åtbörd» ses av dagens gestforskare snarast som en synlig och symbolisk kroppsrörelse som används som yttrande eller del av ett yttrande och som alltså tolkas som kommunikativt relevant i sammanhanget (Kendon 2004, Sköldbberg 2012, Gullberg 2015). I de fall kroppen ger uttryck för tankar eller känslor som en individ inte kan styra eller hjälpa, såsom skratt, leenden eller gråt, talar man vanligtvis inte om gester. Uttryck för nervositet, som att rätta till kläderna eller håret eller snurra på smycken, räknas oftast inte heller som gester (Kendon 2004 s. 8).

De yttranden, eller delar av yttranden, som identifieras som gester kan i sin tur delas in på olika sätt, bland annat utifrån graden av konventionalisering och gestens relation till språk (McNeill 2012 s. 13–16). Som redan nämnts i avsnitt 1 brukar en gest som är helt konventionaliserad, som t.ex. att göra V-tecknet (här använder vi dessutom bestämd form, vi vet alltså vilket tecken som menas) med pekfingret och långfingret, kallas ett *emblem* (Gullberg 2015). Ett emblem utgör en språkhandling i sig och kan motsvaras av ett enstaka ord eller ett ofta idiomatiskt uttryck, och emblem har en bestämd form med en kulturellt överenskommen och specifik betydelse (Young 2000 s. 83). Även om emblem har likheter med språkliga uttryck används emblem inte på exakt samma sätt som verbala uttryck, t.ex. i och med att de inte kombineras för att bilda längre yttranden (McNeill 2012 s. 16, 132). Emblem är ett relativt vanligt fokus i geststudier, och en generell kritik mot jämförande studier av emblem, som även kan riktas mot föreliggande studie, är att de sällan har fokuserat på hur emblemen används i kontext (Kendon 1997 s. 118). I många fall, och så även i vårt, är naturligt förekommande emblem svår-fångade forskningsobjekt; även om man spelar in många timmars autentisk interaktion är det inte säkert att man lyckas fånga ett enda belägg.

Gester har genom tiderna intresserat forskare från många olika discipliner, bl.a. antropologi, filosofi och teknologi, även om de länge varit ett relativt marginellt studieobjekt (Streeck 2016 s. 27 f.). Sedan 1970-talet har gester dock utvecklats till ett mer etablerat forskningsintresse speciellt inom antropologi, språkvetenskap och psykologi (Kendon 2004 s. 73), och därefter har gester undersökts utifrån många olika perspektiv och problemformuleringar, från Kendons (t.ex. 1972, 1997, 2004) omfattande och mångbottnade studier av gester, bland annat som ett kulturellt och historiskt förankrat kommunikationsmedel, till inläring av gester inom ramen för andraspråksinläring (t.ex. Gullberg 2015) och samtalsanalytiska studier av hur gester bidrar till framväxten av turer, sekvenser och sociala handlingar (t.ex. Heath 1992, Goodwin 2000).

Att tal ackompanjeras av gester anses vara ett universellt fenomen (se t.ex. Axtell 1999 s. 19, Núñez & Sweetser 2016 s. 403). Fram till 1900-talet uppfattades gester därtill av många som ett möjligt lingua franca som antogs fungera oberoende av språklig eller kulturell bakgrund (Kendon 2004 s. 41, 326, Streeck 2016 s. 27), även om det redan tidigt fanns forskare som lyfte fram att gester antagligen tolkas olika i olika kulturella kontexter (Kendon 2004 s. 40). Sedan dess har ett flertal forskare inom olika discipliner intresserat sig för och kunnat påvisa kopplingar mellan gester, språk och kultur, då bland annat flera observationer om ett livligt gestikulerande i södra Italien har jämförts med en betydligt mindre benägenhet att gestikulera i norra Europa (Kendon 1997 s. 115). Ett annat exempel är Núñez och Sweetser:s studie (2016), som visar hur pekande gester som refererar till en förfluten tidpunkt i västerländska kulturer tenderar att innebära en bakåtriktad rörelse, medan de i språkfamiljen Aymara i Sydamerika innebär en framåtriktad rörelse (och vice versa för en framtida tidpunkt), en skillnad de förklarar utifrån en tanke om kulturspecifika kognitiva mönster.

Vad gäller emblem råder det stor enighet om att de är kulturspecifika och alltså varierar mellan olika språk och kulturer (Kendon 2004 s. 335, McNeill 2012 s. 17), men trots detta poängterar Kendon (2004 s. 336) att det finns ytterst få systematiskt utförda komparativa studier om emblem. De studier som gjorts tyder på att kulturspecifika emblem inte nödvändigtvis är låsta vid specifika verbala uttryck, utan tvärtom kan spridas över och delas av olika språk inom samma kultursfär (Morris 1979 s. xxiv, Kendon 2004 s. 337). Morris & al. (1979) hör till en av de tidiga jämförande studierna, en undersökning som gick ut på att studera tjugo »nyckelgester» i 25 länder och 15 språk i Europa, däribland Sverige, England, Tyskland och Italien. Det huvudsakliga materialet samlades in genom intervjuer med manliga personer på offentliga platser, och intervjuerna gick ut på att forskarna visade bilder på gesterna och frågade efter deras betydelse och användning. Bland de tjugo emblem som Morris & al. (1979 s. xxvi f.) studerade finns en tumme som sticker upp ur en knuten hand, en gest de kallade »The Thumb Up», korsade fingrar, »The

Fingers Cross», och en tumme som sticker ut mellan pek- och långfingret i en knuten näve, »The Fig» (se figur 12).

I Morris & al. (1979) uppvisade korsade fingrar, en gest som var speciellt utbredd i nordvästra Europa och specifikt Storbritannien, olika betydelser, varav en var den lyckönskande funktionen (Morris & al. 1979 s. 20 f.). Tummen som sticker ut mellan pek- och långfingret anges likaså ha olika betydelser, i första hand betecknas den som en sexuell förolämpning, men vissa anger även att den används som ett uttryck för beskydd och därmed som en lyckönskande gest (Morris & al. 1979 s. 148, 156). Tummen upp anges i studien (Morris & al. 1979 s. 186) i första hand vara en bakåtriktad uppmuntrende gest, d.v.s. ett slags »OK» för att något gått bra, snarare än en framåtriktad lyckönskning. En generell tendens i denna komparativa studie var att Danmark, Norge och Sverige hörde till samma gestsfär som Storbritannien, Nederländerna och Tyskland, vilket bland annat förklaras med långvariga historiska kontakter (Morris & al. 1979 s. 262).

Det finns inte några entydiga förklaringar till hur de gester som studeras i denna artikel uppkommit, och här skulle mer forskning behövas. I Sverige har gesten för att hålla tummarna härletts till äldre tiders tro på otursdemoner. Ett sätt att hålla fast och stänga in demonerna var att trycka tummen hårt i näven. När otursdemonerna hölls fast, ju hårdare desto bättre, kunde lyckan komma (Hellsing, Hellquist & Hallengren 2000 s. 68). Det finska uttrycket för att hålla tummarna tas inte upp i etymologiska ordböcker, men en återkommande förklaring till ursprunget har angetts vara gladiatorspelen i Rom och kejsarens handgest för att visa att gladiatoren får leva, även om den historiska korrektheten i denna tolkning är omtvistad (se t.ex. Sinnemäki 1982 s. 351, jfr Morris & al. 1979 s. 186 f.). I en lättsam quiz publicerad av det finländska public service-mediebolaget Yle i januari 2020 förklaras ursprunget i stället med att bombflygarna under andra världskriget visade en uppåtpekande tumme som ett tecken på att allt är OK och att planet kan lyfta, men eftersom uttrycket enligt Institutet för de inhemska språken (personlig kommunikation, 24 april 2020) använts åtminstone sedan början av 1930-talet är inte heller detta en trovärdig förklaring. Axtell (1999 s. 124) betonar den mänskliga tummens särart, inte enbart för att den gör det möjligt för oss att använda händerna och gripa tag på ett sätt som skiljer oss från många djur, utan även för att den är ett uttrycksfullt kommunikationsmedel. I ett resonemang kring gesten »tummen upp» nämner Axtell (1999 s. 64 f.) såväl gladiatorspel som piloter och astronauter, men menar att det är svårt att fastställa ett visst ursprung för gesten, som används flitigt i Nordamerika och i stora delar av Europa. Utifrån McNeills (2014 s. 77, 82) resonemang om emblem som metaforiska gester kunde en tumme som pekar uppåt dock generellt sett anses anspela på den konceptuella metaforen *upp är bra*. I ljuset av tidigare forskning är det ändå en aning överraskande att en uppåtpekande tumme på finskt vis kan användas som en framåtriktad lyckönskande gest, eftersom den

i regel angetts signalera att något positivt redan uppnått (se t.ex. Morris & al. 1979, Sherzer 1991).

Motsvarande lyckönskande uttryck med ackompanjerande handgester av olika slag finns även i många andra språk. I vissa språk används motsvarande uttryck som i svenskan och finskan, detta gäller t.ex. tyskans *den, die Daumen halten, drücken* 'att hålla, trycka tummen/tummarna' (*Deutsches Wörterbuch* s.v. *Daumen*). I andra språk, t.ex. danska, engelska och italienska, håller man inte tummarna utan korsar i stället fingrarna, med ett verbalt uttryck som motsvarar gesten – *krydse fingre* (DDO s.v. *krydse fingre*), *cross your fingers* (OED), *incrociare le dita* (De Mauro 2000 s.v. *incrociare*). Exakt vilket verbalt uttryck och vilken handgest det handlar om varierar således en aning från språk till språk, men att uttrycka en lyckönskning med ett etablerat verbalt uttryck och en ackompanjerande handgest är inte alldeles ovanligt.

3. Svenskan som pluricentriskt språk

I likhet med många andra språk i världen är svenskan ett så kallat pluricentriskt språk. Pluricentriska språk har officiell status i mer än ett land och har därmed minst två nationella varieteter, som t.ex. tyskan i Tyskland, Österrike, Schweiz och östra Belgien eller spanskan i Spanien och större delen av Latinamerika (Clyne 1992). Det svenska språket har två nationella varieteter, en dominant med officiell status i Sverige, sverigesvenska, och en icke-dominant med officiell status i Finland, finlandssvenska (Reuter 1992). Antalet talare av svenska i Finland håller en relativt konstant nivå (jfr 300 482 talare 1980 och 287 954 talare 2019), medan andelen talare genererar en mer nedåtgående kurva: 6,3 % 1980 och 5,2 % 2019 (FOS 2019). Jämfört med många andra pluricentriska språk har i svenskans fall den icke-dominanta varieteten hög status i det språkliga moderlandet, alltså i Sverige. I vissa sammanhang i Sverige, exempelvis i svensk media, kan finlandssvenska snarast vara en statushöjare (Reuter 2006).

Språk påverkas av varandra och detta gäller inte minst i geografiskt närliggande områden och i de fall då två eller flera språk lever sida vid sida i samhället. Det finns alltså all anledning att anta att det svenska språket i Finland påverkas av det finska – och tvärtom. Det finns många studier som styrker detta antagande (t.ex. Reuter 1971, Saari 1995, Silén 2009), men det handlar då om studier av verbal kommunikation och inte av gester. Här finns alltså ny mark att bryta. Vi vet därtill mycket om den inomspråkliga variationen mellan de två nationella varieteterna av svenska vad gäller språkliga skillnader på olika nivåer (se t.ex. Kuronen & Leinonen 2001, af Hällström-Reijonen 2012, Lindström & Wide 2015), men i fråga om gester har vi även ur denna synvinkel mycket kvar att utforska.

Den studie som presenteras här är en avknoppning från forskningsprogrammet Interaktion och variation i pluricentriska språk – Kommunikativa

mönster i sverigesvenska och finlandssvenska (IVIP).² Forskningen inom IVIP visar på många likheter i kommunikativa mönster mellan de båda varieteterna av svenska, men bidrar också till att belysa skillnader. Inom forskningsprogrammet har det bland annat noterats att samma typer av sociala handlingar utförs, men att de utförs på lite olika sätt och ibland med olika kommunikativa verktyg. Detta gäller bland annat praktiker för att tilltala varandra (Henricson & al. 2015, Norrby & al. 2015), att hälsa (Nilsson & Norrby 2017), att tacka (Grahm 2017), att ge och formulera råd (Nelson & Henricson 2016) och att använda kognitionsverb (Henricson & Nelson 2018, Nelson & Henricson 2019). Ett mönster som framträder i olika delmaterial och delstudier inom IVIP är benägenheten att använda mer uppgraderade uttrycks sätt i sverigesvenska samtal och mer neutrala uttryck i finlandssvenska motsvarigheter. Det bör dock förtydligas att talarna av finlandssvenska sannolikt inte är mindre positivt inställda utan att skillnaden snarare ligger i vilket värde man lägger i ett visst uttryck och vilken skala av positivitet man utgår ifrån. Det som på svenska i Finland anges vara »okej» eller »bra» kan mycket väl generera ett »utmärkt» eller »det är guld värt» på svenska i Sverige (Henricson & al. 2017).

4. Metod och material

Studiens material har samlats in av de båda forskarna gemensamt i centrum av fem städer i Finland och Sverige, nämligen Ekenäs, Helsingfors, Mariehamn, Uppsala och Åbo. Den metod som använts skulle kunna kallas *korta fotointervjuer*. Materialinsamlingen pågick en till två dagar per ort, under 2017 och 2018, och fortsatte tills totalt 50 tummar per ort hade fotograferats. Materialet består således av totalt 250 fotograferade händer. I alla städer förutom en, Helsingfors, gjordes materialinsamlingen på svenska.

Vi har valt orter och språk för materialinsamlingen utifrån vissa utgångsantaganden. För de svenska tummarna i Sverige har vi utgått ifrån att gesten som ackompanjerar uttrycket att hålla tummarna är en tumme i näven, och för de finska tummarna i Finland har vi utgått ifrån att motsvarande gest är en tumme som sticker upp ur en knuten hand. För att kontrollera detta antagande har vi valt att samla in tummar på svenska på en större ort i Sverige, Uppsala, och tummar på finska på en större ort i Finland, Helsingfors. Vad gäller tumgester bland svensktalande i Finland har vi däremot utgått ifrån att det eventuellt kan finnas variation beroende bl.a. på regionala skillnader och olika grad av språkkontakt. Svenska tummar i Finland har därför samlats in på tre orter i södra Finland: officiellt tvåspråkiga Ekenäs, där majoritetsbefolkningen är svenskspråkig (Ekenäs ingår i Raseborg med 65 % svenskspråkiga och 31 % finskspråkiga; i Ekenäs är den svenskspråkiga andelen större), officiellt tvåspråkiga Åbo, där majoritetsbefolkningen är finskspråkig

² Forskningsprogrammet finansieras av Riksbankens Jubileumsfond (projektnummer: M12-0137:1).

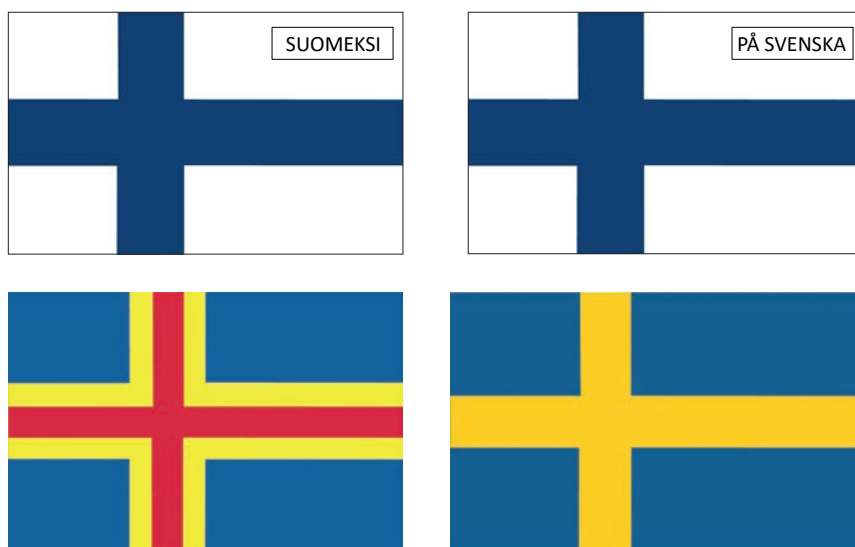

Fig. 1. De fyra flaggalternativen.

(83 % finskspråkiga, 6 % svenskspråkiga) och Mariehamn (83 % svenskspråkiga, 5 % finskspråkiga), som är enspråkigt svenskt och såväl geografiskt som språkligt ligger i gränslandet mellan Finland och Sverige (Statistiska uppgifter från FOS 2020).

Under materialinsamlingen var vi utrustade med kameror, blanketter för bakgrundsinformation och samtycke, laminerade bilder av Finlands, Ålands och Sveriges flaggor, språkskyltar till den finska flaggan för att särskilja materialinsamling på finska och svenska (*suomeksi* /på finska/ *på svenska*), samt nummerlappar för att kunna koppla ihop varje tumfotografi med respektive blankett för samtycke och bakgrundsinformation. De fyra flaggalternativen visas i figur 1.

Deltagarna i studien har rekryterats på så sätt att vi promenerat runt i städernas centrum och stannat upp folk på gatan för att fråga om de vill delta i en studie om gester.³ Till de personer som velat delta har vi sedan ställt frågan om de gör någon gest när de säger »då håller jag tummarna för dig», t.ex. om de önskar en vän framgång i en arbetsintervju eller i en fotbollsmatch, och hur den gestalten i så fall skulle se ut. Om personen svarade med att visa en gest frågade vi om vi för forskningsbruk kunde få fotografera handen/händerna när de gör den uppvisade gestalten. Vid jakande svar bad vi den tillfrågade att ge sitt samtycke tillsammans med vissa bakgrundsuppgifter genom att fylla i en blankett med frågor om födelseår, kön, förstaspråk och övriga språkkunskaper samt födelse- och uppväxtort(er) (se bilaga 1). Vissa svarade

³ Vi har inte utgått ifrån kriterier vad gäller t.ex. regional hemvist eller språkkunskaper, utan alla som har råkat befinna sig på orten i fråga och har kunnat delta i intervjun (på svenska i Ekenäs, Mariehamn, Uppsala och Åbo och på finska i Helsingfors) har varit välkomna att delta. Barn har endast deltagit på eget initiativ och ifall även en förälder varit närvarande och gett sitt samtycke.

Tabell 1. Ålders- och könsfördelning.

Födda under	Antal	Andel	Kvinnor	Män	Annat
1930-talet	1	0,4 %	–	1	–
1940-talet	15	6,0 %	12	3	–
1950-talet	22	8,8 %	12	10	–
1960-talet	30	12,0 %	18	10	2
1970-talet	30	12,0 %	14	15	1
1980-talet	33	13,2 %	19	13	1
1990-talet	77	30,8 %	51	25	1
2000-talet	42	16,8 %	24	16	2
Totalt	250	100 %	150	93	7

att de inte gör någon gest, och dessa personer har varken fotograferats eller ombetts fylla i en blankett, och deltar således inte i undersökningen.⁴ Vi har inte samlat in några personuppgifter och även samtycket är därmed inhämtat anonymt. Efter att vi tagit fotografierna och samlat in bakgrundsinformation berättade vi mer om undersökningen för den som var intresserad av att veta mer. Förutom att ta fotografier och samla in bakgrundsinformation har vi fört anteckningar i de fall då det i sammanhanget dykt upp något av speciell relevans, t.ex. om deltagaren känner till båda gestvarianterna.

Även om materialet samlats in på totalt fem orter är den regionala spridningen betydligt större än så. Deltagarna är födda i och har vuxit upp på ett flertal olika orter i Finland och i Sverige, samt även i andra länder. Som ett exempel uppger de 250 deltagarna sammanlagt totalt över 60 olika finländska födelseorter, från Kuusankoski till Rovaniemi, över 20 svenska födelseorter, från Lund till Jokkmokk, och totalt 10 andra födelseländer, från Färöarna (Tórshavn) till Sydkorea (Seoul). Genom att tillfråga personer i olika åldrar om deltagande i studien kunde vi nå ytterligare variation och bredd i materialet. Ålders- och könsfördelningen bland deltagarna framgår av tabell 1.

I studien deltar personer födda under åtta olika decennier. Cirka 85 % av deltagarna är dock födda tidigast på 1960-talet, med speciell tyngdpunkt på personer födda på 1990-talet. Könsfördelningen varierar en aning mellan åldersgrupperna, och uppvisar i regel en viss dominans för kvinnliga deltagare. I helhetsmaterialet utgör de kvinnliga deltagarna 60 %, de manliga 37 % och de som angett annat 3 %.

Analysen av materialet bygger på en kvantitativ kartläggning av de gester som görs av personer intervjuade på de fem orterna och på iakttagelser och kommentarer under fotointervjuerna. Även om materialinsamlingsmetoden snarare liknar de tidigaste tvärspråkliga studierna av emblem än de nyare

⁴ Vi har inte antecknat hur många av de tillfrågade som sade att uttrycket i fråga inte alls ackompanjeras av en specifik gest, men det handlar om ett mindre antal personer.

Tabell 2. Helhetsresultat på de fem orterna.

	Tumme upp	Tumme i näven	Tumme upp och tumme i näven	Övriga
Uppsala	4	41	1	4
Helsingfors	47	1	0	2
Ekenäs	44	3	2	1
Åbo	40	7	0	3
Mariehamn	25	21	2	2
Totalt	160	73	5	12

initiativen inom gestforskningen, erbjuder den ett sätt att grovt kartlägga hur uttrycket *att hålla tummarna* tolkas och illustreras av ett relativt stort antal individer på olika orter. Däremot kan vår studie inte redogöra för hur dessa uttryck och gester används i verkliga kommunikativa situationer. Att studera gester i interaktion är över lag ett nyare fenomen inom den tvärspråkliga gestforskningen (Kendon 2004 s. 339), och kunde med avstamp i föreliggande studie utgöra fortsatta steg i utforskandet av den lyckönskande hälsningen *att hålla tummarna* i Finland och Sverige.

5. Resultat

I detta avsnitt presenterar vi resultaten av vår studie. Vi inleder med en helhetsbild av resultaten på de fem orterna, för att därefter närmare diskutera ort för ort (avsnitt 5.1–5.4). I det avslutande analysavsnittet (5.5), diskuterar vi generella tendenser i materialet utifrån de gester som sticker ut. I tabell 2 framgår fördelningen av olika gesttyper på de fem orterna.

Som framgår av tabell 2 bekräftar materialet insamlat i Uppsala och Helsingfors vår hypotes om att tummen i näven är grundgesten i Sverige, medan tummen upp är grundgesten för finska tummar i Finland. Den finska gesten gäller också för största delen av de finlandssvenska tummarna insamlade i Ekenäs och Åbo, även om viss variation finns. Materialet insamlat i Mariehamn visar däremot på en relativt jämn fördelning mellan de två huvudsakliga gesttyperna.

I den tredje kolumnen i tabell 2 ingår de fall där en deltagare visat båda grundgesterna, d.v.s. såväl tummen upp som tummen i näven. I kolumnen »Övriga» ingår gester som avviker från de två grundgesterna i vårt material. Såväl grundmönstren som avvikelser ifrån dem kommenteras ytterligare i avsnitt 5.1–5.5.

5.1. Tummar på finska i Finland

Det mönster vi får utifrån 50 fotograferade tummar i Helsingfors är det allra tydligaste i vårt material, där så många som 47 av 50 deltagare visar upp en

Fig. 2. Grundgesten för att hålla tummarna (fi. pitää peukkuja) på finska i Finland.

3a

3b

3c

3d

Fig. 3. Övriga gester för att hålla tummarna (fi. pitää peukkuja) på finska i Finland.

knuten näve, eller i ett par fall två nävar, med en uppåtppekande tumme som gest för uttrycket att hålla tummarna. Ett par exempel på denna grundgest ges i figur 2.

Att mönstret är så här tydligt kan även förklaras av deltagarunderlaget, i och med att deltagarna i Helsingfors utgör en relativt homogen grupp, vad gäller såväl språkbakgrund som födelse- och uppväxtort. Så många som 44 informanter anger orter i Finland som födelse- och uppväxtorter och 40 anger finska som sitt enda förstaspråk, medan 7 anger finska och ett eller flera andra språk som förstaspråk. Endast 3 anger inte alls finska som ett (av sina) förstaspråk.

Utöver den relativt samstämmiga uppfattningen om att den gest som ackompanjerar uttrycket *att hålla tummarna* är en knuten hand med en uppstickande tumme visar totalt tre deltagare upp en gest som avviker från detta mönster. Dessa gester framgår av figur 3.

Fig. 4. Grundgesten för att hålla tummarna på svenska i Sverige.

De två första fotografierna, 3a och 3b, visar två alternativa gester av samma deltagare. I figur 3a visas den sedvanliga finska gester som fungerar i vanliga fall, medan 3b är en gest som deltagaren förklarar vara speciellt ägnad för lyckönskningar inför fotbollsmatcher. Det är samtidigt den enda gester i vårt material som utförs kollaborativt, med två deltagare som hoppas på framgång i gemensam sak. Gester i figur 3c är en variant av den finska tumgester, där lillfingret sticker ut. I figur 3d visas det enda exemplet från Helsingfors på den svenska tumgester, som görs av en deltagare som varken är född i Finland eller har finska som förstaspråk.

Deltagarna i Helsingfors som visade gester med en uppåtpekande tumme nämnde inte att de skulle känna till den svenska gester med tummen i näven. När vi mot slutet av intervjun visade den varianten fick vi däremot ibland en kommentar om att det kan vara farligt att vifta med en knuten näve, eftersom en sådan gest kan tolkas som aggressiv.

5.2. Tummar på svenska i Sverige

Även i Uppsala framträder ett tydligt grundmönster och som framgår av tabell 2 hålls 41 av 50 fotograferade tummar i näven. Av de 41 personer som håller tummen i näven anger 38 att deras förstaspråk är svenska, 2 personer anger svenska i kombination med ytterligare ett språk (svenska/franska och arabiska/svenska) och 1 person anger tyska som förstaspråk. Figur 4 visar en typisk bild för att hålla tummarna på svenska i Sverige.

Bland de 9 personer som inte följer huvudmönstret i Uppsala visar 4 personer en tumme som sticker upp medan 5 personer gör någon annan gest eller en kombination av gester. Den ena personen som visar en uppåtriktad tumme är en utbytesstudent från Finland (se figur 5a). Två andra personer

Fig. 5. Uppåtpekande tummar på svenska i Sverige.

Fig. 6. Övriga gester för att hålla tummarna på svenska i Sverige.

anger att de är födda och uppvuxna i Sverige och en av dessa håller upp båda tummarna, vilket är det enda fotot med två likadana tummar i uppsalamaterialet (se figur 5b). Den sista personen som visar en uppåtpekande tumme är född i Sverige men uppväxt i både Sverige och Storbritannien (se figur 5c). Samtliga 4 personer är kvinnor, födda från 1966 till 1996.

Av de 5 personer i Uppsala som visar upp andra gester eller kombinerar olika gester märks två andra gester med en hand och tre kombinationer av gester där båda händerna används. De två övriga gesterna utgörs av en hand med korsade fingrar (långfingret över pekfingret, se figur 6a) och en tumme uppe på näven (se figur 6b). De korsade fingrarna visas av en man som anger engelska som förstaspråk och som därtill förklarar att »jag är halvamerikan och därför blir den här gester naturligtast, cross your fingers». Tummen uppe på näven visas av en kvinna som är född i Sverige, på 90-talet.

Bland de personer som kombinerar olika gester finns en ung kvinna, född 1997, som visar både en tumme i näven och korsade fingrar (se figur 7a). En annan kombination består av en uppåtpekande tumme tillsammans med en ring som bildas av tummen och pekfingret (se figur 7b och 7c). Gesterna i 7b och 7c visas av en man som är född i Afghanistan på 80-talet och som bott i Sverige i fyra år, men som också bott i bl.a. Pakistan och Indien. Den uppåtpekande tummen visas som första gest medan rundningen med tumme och pekfinger förklaras vara kopplad till Afghanistan, Pakistan och Indien. Den tredje och sista personen som kombinerar två gester visar såväl en tumme i näven som en som pekar rakt upp (se figur 7d). Den som visar upp båda dessa grundgester i Uppsala är en man med finska farföräldrar. Han förklarar att tummen lätt går upp automatiskt eftersom han känner igen den gester sen han var liten, men förklarar vidare att han lärt sig korrigera gester och gömma tummen i näven, då han vet att det är så »det borde vara».

I samband med att vi fotograferat tummar i Uppsala har vi förklarat bakgrunden till vår studie och också visat hur vi två forskare håller våra tummar

7a

7b

7c

7d

Fig. 7. Kombinationer av gester för att hålla tummarna på svenska i Sverige.

(tummen uppåt för den svensktalande i Finland och tummen i näven för den svensktalande i Sverige). Ingen förutom den man som också visade båda gesterna (se figur 7d) förklarade sig känna till den grannspråkparallella gesten för att hålla tummarna.

5.3. Tummar på svenska i Finland

Tummarna i Ekenäs samlades in från en geografiskt sett mycket homogen deltagargrupp. Av totalt 50 deltagare är 26 födda i Raseborg (den kommun Ekenäs ingår i) och 33 anger Ekenäs eller annan ort i Raseborg som en av sina uppväxtorter. Därtill är informantgruppen i stor utsträckning svenskspråkig, i och med att 43 anger svenska som sitt enda förstaspråk. Däremot fick vi en bra åldersspridning, med deltagare födda under åtta olika decennier.

I Ekenäs är samstämmigheten vad gäller den gest som ackompanjerar uttrycket att hålla tummarna stor, och de allra flesta, 44, knyter näven och låter tummen sticka upp (se figur 8a för ett exempel). Med ett undantag är det då endast en hand som används för att visa gesten. En deltagare som är född och uppvuxen i Ekenäs bekräftar att tummen ska sticka upp genom att nämna ett alternativt uttryck med samma funktion, nämligen »opp med tummarna å tårna». Ytterligare en av de 44 som visar en uppåtpekande tumme säger sig känna till båda gestvarianterna och nämner att hans mamma är från Sverige. De tre Ekenäsdeltagare som håller tummen i näven har en mindre stark lokal anknytning. Två är födda och uppvuxna i Sverige och en är född i Nyland, uppvuxen i Nyland och Ekenäs och nämner att hennes pappa är från Sverige.

Två av deltagarna i Ekenäs gör båda gesterna (se figur 8b). Den ena är

Fig. 8. Gester för att hålla tummarna på svenska i Ekenäs.

från Österbotten och den andra från Raseborg. Personen från Österbotten säger sig gömma tummen i näven i Österbotten, men visa en uppåtppekande tumme i Raseborg, där hon bott i nästan tre decennier. Den enda »övriga» gester görs av en deltagare som klämmer tummen hårt om näven, inte i den (se figur 8c).

I jämförelse med Ekenäs framträder Åbo som en stad med relativt få svenskspråkiga invånare (6 %, FOS 2020), vilket troligen är en förklaring till att Åbo är den enda stad där det tog oss inte en utan två dagar att komma upp till 50 fotointervjuer. Åbo är ändå en betydande studiestad med mer än 29 000 studenter (Åbo stad 2020), och speciellt studenterna vid landets enda svenskspråkiga universitet, Åbo Akademi, gör svenskan till ett språk som trots den låga andelen svenskspråkiga invånare hörs på stan, framförallt vid Åbo Akademis campusområde. Det tydliga studentinslaget är en av orsakerna till att en stor del av deltagarna i Åbo är födda på 1990–2000-talet (31 deltagare), medan endast 5 är födda på 1950–60-talet och 14 på 1970–80-talet. Svenska anges som (ett) förstaspråk av 44 deltagare, medan 4 anger finska som sitt förstaspråk och 2 uppger andra förstaspråk.

Av totalt 50 deltagare sade sig 40 göra gester med tummen upp, och ett par exempel på dessa gester ges i figur 9. Bland dessa finns tre personer som därefter tillade att de kanske inte gör gester så ofta, eller att gester i första hand skulle användas i samtal med barn eller i en situation där lyckönskning-
en känns speciellt viktig.

Av dem som visade denna gest valde sex att visa gester med båda händerna (som i figur 9b). En av dessa deltagare, som har finska som förstaspråk och även bott i Sverige i några år, visade två versioner. I den ena gjorde hon gester med en hand och sade att det är gester hon gör hemma i Finland. I den andra gjorde hon gester med båda händerna och nämnde att hon skulle göra så i Sverige, där det »ska vara lite gladare». Bland dem som visade en enda uppåtriktad tumme fanns det en som berättade att hon förut haft för vana att visa gester med båda händerna, men att hon hört att det för otur med sig och därför numera visar gester med endast en hand.

Tummen i näven är den entydiga gester för sju av åbodeltagarna. Av dessa sju är tre från Åland, två från Österbotten, en från Åboland och en från ett annat land. Bland deltagarna i Åbo finns det personer som är födda eller upp-
vuxna på olika håll, men om man ser närmare på de födelseorter som anges inom Svenskfinland (46/50) är 14 födda i Åboland, 13 i Österbotten, 10 i Nyland, 5 på Åland och 2 på s.k. svenska språköar i Finland (se Henricson

9a

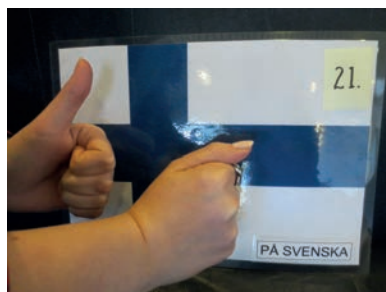

9b

Fig. 9. Uppåtpekande tummar på svenska i Åbo.

10a

10b

Fig. 10. Övriga gester på svenska i Åbo.

2013).⁵ Även om tummarna i näven utgör en relativt liten grupp tyder vårt begränsade materialunderlag därmed på att denna gest eventuellt dyker upp oftare bland deltagarna från Åland (3/5) och möjligen även Österbotten (2/13).

Tre deltagare visar upp en gest som avviker en aning från dessa mönster. Den ena är samma variant av tummen upp som förekommer bland de övriga gesterna i Helsingforsmaterialet (3c), med ett lillfinger som sticker ut, och de två övriga visas i figur 10.

I båda figurerna (10a–b) förekommer en gestvariant där näven är knuten och tummen ligger tätt ovanpå näven. Det här är en gest som även två andra deltagare i Åbo har nämnt, även om de inte själva visar den gesten. Gesten brukar kallas *Littipeukku* på finska ('Littitummen'), vilket enligt Institutet för de inhemska språken (personlig kommunikation, 24 april 2020) härstammar från en gest som den finländska fotbollsspelaren Jari Litmanen, med smeknamnet *Litti*, haft för vana att visa sina lagkamrater för att signalera att de presterat bra, d.v.s. som en bakåtriktad uppmuntrande gratulation snarare än som en framåtriktad lyckönskning. Denna gestvariant har sedan spridit sig till andra personer och kontexter, och i dag används det verbala uttrycket *Littipeukku* ibland även för andra liknande gester, ofta då den vanliga uppåtpekande finska tumgesten, och som ett verbalt uttryck även för framåtriktade

⁵ Den relativt jämna regionala spridningen kan förmodligen åtminstone delvis förklaras av att Åbo Akademi lockar studerande från olika delar av Svenskfinland.

11a

11b

11c

Fig. 11. Gester för att hålla tummarna på Åland.

lyckönskningar (Institutet för de inhemska språken, personlig kommunikation, 24 april 2020). Deltagaren i figur 10b visar upp två alternativa sätt att hålla tummarna, d.v.s. såväl den traditionella gesten med en uppåtpökande tumme som den mer platta s.k. »Littitummen».

Eftersom endast vissa deltagare kommenterat eventuell kännedom om den gest de inte själva visar är det svårt att ge en exakt anvisning om hur bekant den andra grundgesten är. I varje fall nämner några deltagare i Åbo att de känner till den andra gesten, medan andra uppger att de inte alls sett en annan gest än den de själva visar. Detta gäller både dem som själva håller tummen upp och dem som håller tummen i näven.

5.4. Tummar på svenska på Åland

Åland är enspråkigt svenskt och detta avspeglas även i vårt material, där 41 anger svenska som sitt enda förstaspråk och 5 anger svenska som ett av två förstaspråk, medan endast 4 uppger finska som sitt förstaspråk. En stor del av deltagarna är starkt förankrade på Åland, och av de födelseorter som anges ligger 27 på Åland, 19 på det finländska fastlandet, 3 i Sverige och 1 i Estland. Till materialet från Mariehamn har lite fler kvinnor än män bidragit (31 kvinnor, 19 män), medan ålderspektret täcker sju årtionden, från 1940-talister till yngre generationer födda på 1990- och 2000-talet.

Materialet i Mariehamn ger inte entydiga svar på vilken gest som råder på Åland, tvärtom fördelas resultatet relativt jämnt mellan dem som visar tummen upp (25 personer, se t.ex. figur 11a) och dem som knyter tummen i näven (21 personer, se t.ex. figur 11b). Därtill visar två deltagare båda varianterna (se figur 11c), medan ytterligare två gör en annan gest. De två som visar en annan gest hör till de yngre generationerna födda på 1990- och 2000-talet, varav den ena gör den engelska varianten med korsade fingrar (som i figur 6a i avsnitt 5.1), medan den andra gör en finurlig kombination av flera gester (se figur 12 i avsnitt 5.5).

Av de 25 deltagare som visar tummen upp är 14 födda på det finländska fastlandet, 8 på Åland, 2 i Sverige och 1 i Estland. Detta tyder på att denna gest i första hand förknippas med de deltagare som har en tydligare koppling till det finländska fastlandet. Av de totalt 19 personer som är födda på det finländska fastlandet gör alltså 14 denna gest, jämfört med 8 av 27 födda på Åland. Av dem som visar den här gesten gör största delen gesten med endast

en hand, medan 4 gör gesten med två händer. Av de 25 som visar tummen upp har 19 svenska som förstaspråk, 2 anger finska som förstaspråk och 4 uppger sig vara tvåspråkiga.

De 21 deltagare som håller tummarna i näven har alla svenska som förstaspråk (en uppger ytterligare ett förstaspråk). Största delen, 16 av 21, är födda och uppvuxna på Åland. Även 3 av de totalt 4 som fötts på det finländska fastlandet nämner en ort på Åland bland uppväxtorterna, och den fjärde är född och uppvuxen i Österbotten. Därtill är en deltagare född i Sverige och uppvuxen på Åland. Jämfört med de andra orterna är det påfallande många i Mariehamn som visar två knutna nävar och inte enbart en, nämligen 8 av 21.

Även om materialet är för litet för att vi ska kunna dra definitiva slutsatser, tyder vårt materialunderlag på att fördelningen av de två huvudsakliga gesttyperna kan ha viss koppling till deltagarnas geografiska hemvist, där en tumme i näven förknippas med personer med fast anknytning till Åland eller kopplingar till Sverige, medan en tumme som pekar uppåt oftare kan relateras till det finländska fastlandet. Även den uppåttekande tummen bör dock tolkas som ett lokalt förankrat alternativ, eftersom gesten görs av ett flertal deltagare med fast anknytning till Åland.

Under fotointervjuerna fick vi intrycket att deltagarna i Mariehamn är betydligt mer insatta i båda grundgesterna än deltagarna på de andra undersökningsorterna. Många kände till även den variant de inte själva använde, och en del kopplade direkt tummen i näven till Sverige och den uppåttekande tummen till Finland.

5.5. Gester som sticker ut

Bland de totalt 250 fotografier som utgör studiens material finns några gester som på ett påfallande sätt sticker ut. Dessa tummar kan kategoriseras på olika sätt, och utifrån olika variabler, och vi har här valt att behandla dem med fokus på vad de säger om språkbruk och språkkontakt i Finland och Sverige i dag. Tre variabler som tydligt kan kopplas till de gester som utmärker sig är språkbrukarnas förstaspråk, deras uppväxtland och deras ålder. De gester som sticker ut har samtliga redan kort presenterats i övriga avsnitt men samlas nu för möjlighet till ytterligare kommentarer och diskussion.

På alla orter utom Mariehamn ser vi alltså ett tydligt huvudmönster, där en av de två grundgesterna dominerar. Bland de totalt 15 personer som i Uppsala, Helsingfors, Ekenäs och Åbo visar »den andra» gesten (se tabell 2) kan vi konstatera att majoriteten har en bakgrund av att vara född och/eller uppvuxen i ett annat land. Tydliga exempel på detta utgör den enda tumme som hålls i näven i Helsingfors (se figur 3d), där personen är född i ett afrikanskt land, den tumme i Ekenäs vars innehavare kommer från och vuxit upp i Dalarna i Sverige och den tumme i Uppsala som pekar rakt upp ur handen från en utbytesstudent som är född och uppvuxen i Finland. Det är alltså inte ovanligt att hålla fast vid den gest man vuxit upp med. Detta påminner om Kendons (2004 s. 339) observation om att vissa gester verkar vara mer stabila

än verbala uttryck, och öppnar upp för en fråga om huruvida gester eventuellt lever kvar längre än ord och uttryck även vid byte av språk eller varietet.

Bland de totalt 17 deltagare som bidrar med en övrig gest (se kolumnen längst till höger i tabell 2) märks huvudsakligen kombinerade alternativ, där åtminstone den ena utgörs av en av de två grundgesterna. Detta gäller t.ex. för den uppåtpekande tumme i Helsingfors som kombineras med en specialgest för lyckönskan i idrottssammanhang (se figur 3b) och för två personer i Mariehamn och två i Ekenäs som visar upp båda grundgesterna, en med varje hand (se t.ex. figur 11c). Totalt sett innehåller vårt material 7 händer som uppvisar en helt annan gest än en tumme upp eller en tumme i näven. Dessa gester utgörs av en knuten näve som stöts mot en annan knuten näve som lyckönskan i idrottssammanhang, en rund ring formad av tumme och pekfinger, en tumme som ligger uppe på en knuten hand, ett lillfinger som pekar ut tillsammans med en tumme som pekar upp, en tumme utanpå en knuten näve, korsade fingrar genom långfinger över pekfinger och en tumme som sticker ut ur en knuten näve. Förutom de två förstnämnda gesterna görs samtliga av unga människor, födda från 1990 och framåt. Även ålder tycks alltså vara en variabel som påverkar människors gestrepertoar. Precis som för det talade språket ser vi här att yngre språkbrukare inte räds att låna in gester från det engelska språkområdet. Utöver den person, född 1996, som angett engelska som förstaspråk och som bott många år i USA, är det ytterligare två personer som visar en gest med korsade fingrar. Båda dessa är födda under sent 90-tal (1997 och 1999) och ingen av dem har angett att de är födda eller vuxit upp i engelskspråkigt land.

Tidigare geografisk hemvist och ålder tycks alltså vara variabler som påverkar individens gestrepertoar. Det är dock på sin plats att påminna om materialets begränsade storlek och att det därför snarast handlar om tendenser. En annan gest som sticker ut, och som nämnts i avsnitt 5.3, är den förstärkta gest som visualiseras av en kvinna i Åbo, född 1976 i St Karins i Finland. Kvinnan har bott sex år i Sverige och när vi frågar efter gesten för att hålla tummarna visar hon en tumme som pekar upp från en knuten hand. Hon förklarar samtidigt att den gesten gör man i Finland, men berättar vidare att hon tidigare bott i Sverige och vet hur man gör där. Medan vi laddar för ett kompletterande foto tar kvinnan fram andra handen – och gör precis samma gest som tidigare. Vi väntade oss en tumme i en knuten näve men fick i stället dubbelt upp av en uppåtpekande tumme, alltså ett slags förstärkning av den gest kvinnan visade för Finland. Det ligger nära till hands att koppla denna episod till de resultat vi tidigare noterat inom vår forskning av kommunikativa mönster i sverigesvenska och finlandssvenska, där vi ser tendenser till uppgraderad återkoppling i det sverigesvenska materialet och mer neutrala responser i det finlandssvenska (se t.ex. Nelson & al. 2015, Henricson & Nelson 2017 och även vårt resonemang i avsnitt 3). Det man uttrycker med en tumme i Finland skulle således, enligt kvinnan i Åbo, uppgraderas till två tummar i Sverige.

Fig. 12. Kombination av flera gester för att hålla tummarna.

I vårt material finns också andra exempel på två händer som visar en och samma gest, alltså ett slags dubblerad tumgest. Vi har utan vidare instruktioner bitt olika personer att hålla tummarna och har inte specifikt bitt om en eller två händer. Ibland kan yttre omständigheter ha påverkat möjligheten att hålla upp mer än en tumme, men i stort sett har vi rört oss i liknande miljöer och under samma omständigheter på samtliga orter. Här kan man fråga sig om kvinnan i Åbo har rätt när hon menar att man i Sverige skulle använda två händer, för att förstärka gesten. Vi kan inte se någon sådan tendens, vårt material visar att flest dubblerade gester återfinns i Mariehamn. Här visar 15 personer upp en och samma gest med två händer, både med tumme i näven (11 personer) och en tumme som pekar upp (4 personer). I Åbo och Ekenäs är det 6 personer på varje ort som visar samma gest med båda händerna, medan det är två i Helsingfors och inte någon i Uppsala. Det går alltså inte att utifrån vårt material säga att en förstärkt gest, genom dubblering, skulle vara kännetecknande för Sverige.

Inte enbart vad gäller dubblering av tumgester utan även i övrigt sticker Mariehamn och Åland ut i vår studie. Som redan konstaterats i avsnitt 5.4 är antalet belägg för de två olika grundgesterna relativt jämnt fördelade bland deltagarna i Mariehamn. Här märks också ett klart större antal personer som under fotointervjuerna förklarar att de känner till båda gesterna, än vid övriga orter. Flera av dem som visar upp den ena gesten förklarar självmant att de också känner till den andra och kommenterar att »i Sverige gör man si» och »i Finland gör man så». Även detta stämmer med tidigare iakttagelser inom vår forskning kring svenskan i Sverige och i Finland, där Åland utifrån sin ögruppsposition mitt emellan Sverige och Finland och som populärt resmål bland såväl svenskar som finländare, utgör en region med ovanligt hög medvetenhet om båda varieteterna av svenska, och även det finska språket.

Det är alltså inte helt förvånande att just mariehamnsborna uppvisar störst medvetenhet kring de olika sätten att hålla tummarna på och att vi här hittar en relativt jämn spridning mellan de två grundgesterna. Möjligtvis skulle man, utifrån det svenska språkets särdeles starka ställning på Åland (se t.ex. Nelson 2016), ha kunnat vänta sig ännu fler tummar i näven i Mariehamn. I Mariehamn träffar vi också på den gest som kanske sticker ut allra mest (se figur 12).

Gesten i figur 12 visas upp av en flicka som först inte tillfrågades om deltagande i vår studie med anledning av sin låga ålder, men som genom sin pappa bad om att få vara med. Den tumgest flickan visar påminner om den gest Morris & al. (1979) kallar »The Fig» (se även avsnitt 2), men framstår i detta sammanhang som en kombination av olika gester. Tummen hålls i näven, samtidigt som den sticker upp och ut och bidrar till att fingrar korsas. Flickans bidrag skulle också kunna ses som något av en gestformad tautologi.

6. Sammanfattning och slutsats

Den infallsvinkel och materialinsamlingsmetod vi valt i denna studie har gett oss en översiktlig bild av vilka gester som visas i samband med att uttrycket *att hålla tummarna/pitää peukkuja* uttalas i Finland och i Sverige. Utifrån vårt material är det tydligt att den vanligaste gesten för att hålla tummarna på finska i Finland är en tumme som sticker upp ur näven, medan den vanligaste gesten i Sverige är en tumme som göms i näven, vilket bekräftar den hypotes vi formulerade i början av studien. Vad gäller den gest som görs på svenska i Finland och på Åland är mönstret inte riktigt lika entydigt. I det södra finländska fastlandet ser grundgesten ut att vara en tumme som sticker upp ur näven, som då framstår som en gemensam finländsk gest delad av såväl finskspråkiga som svenskspråkiga i södra Finland. Föreliggande fallstudie om ett specifikt emblem leder därmed till en ny hypotes om att finländarna på de orter i södra Finland där kontakten mellan svenska och finska är speciellt påtaglig inte enbart delar en gemensam samtalskultur, vilket föreslagits av Saari (1995) vad gäller den svensk-finska talgemenskapen i Helsingfors, utan möjligen även en gemensam gestkultur.

Även om vår studie av emblemet för att hålla tummarna pekar mot en gemensam gestkultur i södra Finland kvarstår frågan om huruvida detta gäller för hela Finland, eller i första hand för de regioner där finskan dominerar i sociala och kulturella kontexter. Utifrån vårt material stämmer denna beskrivning i varje fall inte rakt av på Åland. Gestvariationen på Åland sticker tydligt ut genom en dubbel uppsättning gester, där såväl den svenska som den finländska gesten är i utbredd användning och där många känner till båda varianterna. Den regionala variation som det finlandssvenska materialet uppvisar väcker därtill frågor om hur gestmönstret ser ut i Österbotten, där vi fått vissa träffar på den svenska gesten och där kontakten till det svenska språkområdet är starkare än i södra Finland, samtidigt som kontakten till finska är mindre

påtaglig. För att besvara de frågor som väcks i denna studie krävs ytterligare materialinsamlingar med större regional spännvidd. En annan fråga som återstår att besvara är vilken gest som används av sverigefinländare. Förutom framtida studier med större regional spännvidd skulle det vara intressant att utforska de interaktionella sammanhang där gesterna förekommer.

Det är inte många gester som sticker ut i vårt material, men de personer som bryter mot de grundmönster vi identifierat är ofta unga. Ett återbesök om några decennier – i Sundgrens (2002) fotspår – skulle möjligtvis kunna avslöja huruvida det handlar om tillfällig ungdomlig gestkreativitet med angloamerikanska influenser, eller om det visar sig vara nya gestvarianter som etablerats i vår gemensamma gestrepertoar.

Litteratur

- Clyne, Michael (red.), 1992: *Pluricentric languages. Differing norms in different nations*. Berlin–New York.
- DDO = *Den Danske Ordbog*. [S.v. *krydse fingre*. Webbadress: https://ordnet.dk/ddo/ordbog?subentry_id=59002211&query=krydse+fingre. Hämtad den 29 april 2020.]
- De Mauro, Tullio (red.), 2000: *Grande dizionario italiano dell'uso*. Vol. 3, FM–MAN. Torino.
- Deutsches Wörterbuch = Deutsches Wörterbuch. Mit der geltenden und der neuen Rechtschreibung. Die amtlichen Regeln mit Erläuterungen für die Schreibpraxis*. Berlin 1997.
- Ekman, Paul & Wallace V Friesen, 1969: The Repertoire of Non-verbal Behavior: Categories, Origins, Usage, and Coding. I: *Semiotica* 1, s. 49–67.
- FOS, 2020: Finlands officiella statistik. Befolkningsstruktur. [E-publikation med licensen CC BY 4.0]. ISSN=1797-5387. Helsingfors: Statistikcentralen. Webbadress: http://www.stat.fi/til/vaerak/index_sv.html. Hämtad den 15 april 2020].
- Goodwin, Charles, 2000: Gesture, aphasia, and interaction. I: David McNeill (red.), *Language and gesture*. Cambridge. S. 84–98.
- Grahn, Inga-Lill, 2017: Initierade tackhandlingar i sverigesvenska och finlandssvenska vårdsamtal – sekvensorganisering och funktion. I: *Språk och interaktion* 4:4, s. 89–110.
- Gullberg, Marianne, 2015: Att få grepp om betydelse. Vad gester avslöjar om språk och språkinläring. I: *Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien årsbok* 2015, s. 145–157.
- Heath, Christian, 1992: Gesture's discreet tasks: Multiple relevancies in visual conduct and in the contextualisation of language. I: Peter Auer & Aldo di Luzio (red.), *Contextualisation of language*. Amsterdam. S. 101–127.
- Helsing, Birgitta, Magdalena Hellquist & Anders Hallengren, 2000: *Bevingat. Från Adam och Eva till Oväntat besök*. Stockholm.
- Henricson, Sofie, 2013: *Svenska i finsk miljö. Interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på svenska språköar i Finland*. Helsingfors.
- Henricson, Sofie, Anne Mäntynen, Marie Nelson & Marjo Savijärvi, 2017: Positiva studentresponser i finska, finlandssvenska och sverigesvenska språkhandledningssamtal. I: Beatrice Silén, Anne Huhtala, Hanna Lehti-Eklund, Jenny

- Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä (red.), *Svenskan i Finland 17. Föredrag vid den sjuttonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland*. Helsingfors. S. 46–60.
- Henricson, Sofie, Marie Nelson, Camilla Wide, Catrin Norrby, Jenny Nilsson & Jan Lindström, 2015: You and I in Sweden-Swedish and Finland-Swedish supervision meetings. I: Rudolf Muhr & Dawn Marley (red.), *Pluricentric Languages: New Perspectives in Theory and Description*. Frankfurt am Main. S. 127–139.
- Henricson, Sofie & Marie Nelson, 2017: Giving and receiving advice in higher education. Comparing Sweden-Swedish and Finland-Swedish supervision meetings. I: *Journal of Pragmatics* 109, s. 105–120.
- 2018: Vem tänker, tycker och tror i sverigesvenska och finlandssvenska språkhandledningssamtal? I: *Folkmålsstudier* 56, s. 9–37.
- af Hällström-Reijonen, Charlotta, 2012: *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*. Helsingfors.
- Information om Åbo. [Åbo stads officiella webbplats. Webbadress: <http://www.turku.fi/sv/information-om-abo>. Hämtad 17 april 2020.]
- Kendon, Adam, 1972: Some relationships between body motion and speech. An analysis of an example. I: Aron Wolfe Siegman & Benjamin Pope (red.), *Studies in dyadic communication*. New York. S. 177–210.
- 1997: Gesture. I: *Annual Review of Anthropology* 26, s. 109–128.
- 2004: *Gesture, Visible Actions as Utterances*. Cambridge.
- Kielitoimiston sanakirja*. [S.v. *peukku*. Webbadress: <https://www.kielitoimiston.sanakirja.fi/#/peukku>. Hämtad den 17 april 2020.]
- Kuronen, Mikko & Kari Leinonen, 2010: *Svenskt uttal för finskspråkiga. Teori och övningar i finlandssvenskt och rikssvenskt uttal*. Tammerfors.
- Lindström, Jan & Camilla Wide, 2015: Finlandssvenskt samtalsspråk. I: Marika Tandefelt (red.), *Gruppspråk, samspråk, två språk. Svenskan i Finland – i dag och i går 1: 2*. Helsingfors. S. 91–126.
- Morris, Desmond, Peter Collet, Peter Marsh & Marie O’Shaughnessy, 1979: *Gestures: their origins and distribution*. New York.
- Nelson, Marie, 2016: Swedish on the Åland Islands: A non-dominant yet dominating variety. I: Rudolf Muhr (red.), *Pluricentric Languages and non-dominant Varieties worldwide*. 1. *Pluricentric Languages across Continents. Features and Usage*. Frankfurt am Main. S. 415–429.
- Nelson, Marie, Sofie Henricson, Catrin Norrby, Camilla Wide, Jan Lindström & Jenny Nilsson, 2015: Att dela språk men inte samtalsmönster: Återkoppling i sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal. I: *Folkmålsstudier* 53, s. 141–166.
- Nelson, Marie & Sofie Henricson, 2019: Kognitionsverb i sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal. I: *Tal och språk* 1, s. 45–68.
- Nilsson, Jenny & Catrin Norrby, 2017: Hej, hej hemskt mycket hej 2.0. I: Emma Sköldberg, Maia Andréasson, Henrietta Adamsson Eryd, Filippa Lindahl, Sven Lindström, Julia Prentice & Malin Sandberg (red.), *Svenskans beskrivning* 35. Göteborg. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 29.) S. 229–242.
- Norrby, Catrin, Camilla Wide, Jan Lindström & Jenny Nilsson, 2014: Finns det nationella svenska kommunikationsmönster? Tilltal i läkare-patientsamtal i Sverige och Finland. I: Jan Lindström, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo

- Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm (red.), *Svenskans beskrivning* 33. Helsingfors. (Nordica Helsingiensia 37.) S. 343–352.
- Norrby, Catrin, Camilla Wide, Jenny Nilsson & Jan Lindström, 2015: Address and interpersonal relationships in Finland-Swedish and Sweden-Swedish service encounters. I: Catrin Norrby & Camilla Wide (red.), *Address practice as social practice. European perspectives*. London. S. 75–96.
- Núñez, Rafael E. & Eve Sweetser, 2016: With the future behind them: Convergent Evidence from Aymara Language and gesture in the crosslinguistic comparison of spatial construals of time. I: *Cognitive Science* 30, s. 401–450.
- OED = *Oxford English Dictionary*. [S.v. *finger*. Webbadress: <https://www.oed-com.libproxy.helsinki.fi/view/Entry/70403?redirectedFrom=cross+your+finger>. Hämtad den 29 april 2020.]
- Reuter, Mikael, 1971: Vokalerna i finlandssvenskan: en instrumentell analys och ett försök till systematisering enligt särdrag. I: Lars Huldén & Carl-Eric Thors (red.), *Festskrift till Olav Ahlbäck 28.3.1971*. Helsingfors. S. 240–249.
- 1992: Swedish as a pluricentric language. I: Michael Clyne (red.), *Pluricentric languages. Differing norms in different nations*. Berlin–New York. S. 101–116.
- 2006: Pluricentriska språk. I: *Språkbruk* 2006: 4.
- Saari, Mirja, 1995: ”Jo, nu kunde vi festa nog”. Synpunkter på svenskt språkbruk i Sverige och Finland. I: *Folkmålsstudier* 36, s. 75–108.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien*. 1 ff. Lund 1898–.
- Sherzer, Joel, 1991: The Brazilian thumbs-up gesture. I: *Journal of Linguistic Anthropology* 1: 2, s. 189–197.
- Silén, Beatrice, 2009: Konstruktionsmönster vid bitransitiva verb i finlandssvenska och sverigesvenska samtal. I: Camilla Wide & Benjamin Lyngfelt (red.), *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter*. Helsingfors. S. 77–103.
- Sinnemäki, Maunu, 1982: Lentävien lauseiden sanakirja. [Ordbok över bevingade ord.] Helsingfors. (Suomen kielen sanakirjat 5.)
- Sköldberg, Emma, 2012: Tummen upp eller tummen ner? Om användning och beskrivning av konventionaliserade gester i svenskan. I: *LexicoNordica* 19, s. 183–202.
- Streeck, Jürgen, 2016: Gesture. I: Nancy Bonvillian (red.), *The Routledge Handbook of Linguistic Anthropology*. (Routledge Handbooks.) New York–London.
- Sundgren, Eva, 2002: Återbesök i Eskilstuna. En undersökning av morfologisk variation och förändring i nutida talspråk. Uppsala.
- Tiedätkö, mistä keskisormen osoittelu sai alkunsa? Entä miksi peukutamme? Testaa, kuinka hyvin tunnet käsimerkit! [Vet du hur gesten att visa mittfingeret uppstod? Eller varför vi håller tummarna? Testa hur bra du känner handgesterna!]. Yle. [Publicerad den 11 januari 2020. Webbadress: <https://yle.fi/uuti-set/3-11151340>.] Hämtad den 29 april 2020.]
- Young, Katharine, 2011: Gestures, intercorporeity, and the fate of phenomenology in folklore. I: *The Journal of American Folklore* 124: 492, s. 55–87.

Bilaga 1. Ur blankett för samtycke och bakgrundsuppgifter

Information om forskningsprogrammet *Interaktion och variation i pluricentriska språk* och delstudien *Håll tummarna*

I den här studien är vi intresserade av hur ordlös kommunikation ser ut i Sverige och i Finland och vilka gester som används i de båda länderna. Det vi nu undersöker är hur man ”håller tummarna” i Sverige och i Finland. Vi fotograferar händer som visar gesten ”att hålla tummarna” samt samlar in vissa bakgrundsuppgifter om dem som visar sina händer. Genom att delta i studien samtycker du till att vi fotograferar din hand och samlar in bakgrundsuppgifter om dig (se nedan). Materialet används för forskningsändamål och fotografierna kan t.ex. komma att publiceras i artiklar där vi redogör för våra resultat. Vi utesluter namn och andra personuppgifter som kan avslöja deltagarnas identitet.

Studien genomförs inom ramen för forskningsprogrammet *Interaktion och variation i pluricentriska språk* (IVIP) som finansieras av Riksbankens Jubileumsfond och pågår 2013–2020. Det leds av en forskargrupp från Stockholms universitet, Institutet för språk och folkminnen i Göteborg, Helsingfors universitet och Åbo universitet. Efter programtidens slut ansvarar Stockholms universitet för arkiveringen av forskningsmaterialet.

Kodnummer (fylls i av forskarna):

Vänligen fyll i följande bakgrundsuppgifter om du samtycker till att delta i studien *Håll tummarna*:

Födelseort:

Födelseår:

Uppväxtort(er):

Förstaspråk:

Andra språkkunskaper:

Kön:

Författare i denna årgång

Herleik Baklid, dr. philos., førsteamanuensis, Universitetet i Sørøst-Norge.

Coppélie Cocq, professor, Umeå universitet.

Lars-Erik Edlund, professor, Umeå universitet.

Hans-Olav Enger, professor, Universitetet i Oslo.

Per Faxneld, fil. dr, docent, Södertörns högskola.

Anders Gustavsson, professor emeritus, Oslo universitet.

Sofie Henricson, fil. dr, biträdande professor, Helsingfors universitet.

Wictor Johansson, fil. kand., forskningsarkivarie, Svenskt visarkiv, Stockholm.

Bengt af Klintberg, professor, fil. dr h.c., författare, Lidingö.

Kyrre Kverndokk, professor, Universitetet i Bergen.

Åsa Ljungström, fil. dr, docent, f.d. universitetslektor, Uppsala.

Marie Nelson, fil. dr, universitetslektor, Stockholms universitet.

Susanne Nylund Skog, fil. dr, docent, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg.

Erik Magnusson Petzell, fil. dr, docent, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg.

Per H. Ramqvist, professor emeritus, Umeå universitet.

Yair Sapir, fil. dr, universitetslektor, Högskolan Kristianstad.

Caroline Sandström, fil. dr, huvudredaktör för Ordbok över Finlands svenska folk mål, Institutet för de inhemska språken, Helsingfors.

Fredrik Skott, fil. dr, docent, avdelningschef, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg.

Mathias Strandberg, fil. dr, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg.

Margareta Svahn, professor, Uppsala universitet.

Ingvar Svanberg, fil. lic., forskare, Uppsala universitet.

Eva Thelin, fil. kand., forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.

Lena Wenner, fil. dr, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg.